CYSUR 1 2024

Adolygiad Ymarfer Plant Cryno

1 Yr amgylchiadau a arweiniodd at yr adolygiad

Ym mis Ionawr 2024, rhoddodd Mrs X, mam Plentyn A, saith oed, wybod i'r heddlu ei bod hi wedi achosi marwolaeth ei mab. Yn drasig, cyhoeddwyd ei fod wedi marw yn fuan ar ôl cyrraedd yr ysbyty. Y diwrnod cynt, fe gysylltodd aelod o'r cyhoedd â'r awdurdod lleol i roi gwybod am bryderon ynghylch iechyd meddwl Mrs X, a oedd wedi dirywio dros yr wythnos flaenorol.

Daeth yr achos troseddol yn erbyn Mrs X i'r casgliad ei bod hi'n debygol o ddioddef o sgitsoffrenia paranoid adeg marwolaeth ei mab. Rhoddwyd gorchymyn oes amhenodol i Mrs X.

2 Plentyn A a'r teulu

Roedd Plentyn A yn blentyn hapus a deallus a oedd wrth ei fodd yn chwarae gyda Lego; roedd yn frwdfrydig am gwisiau ac wedi'i swyno gan y bydysawd, y planedau a'r gofod. Roedd yn agos at ei frawd neu chwaer, a threuliodd ei holl amser gyda nhw. Ganwyd Plentyn A a'i frawd/chwaer hŷn mewn gwlad arall ar ôl i'w tad o Loegr gwrdd â'u mam yn ystod gwyliau. Priododd rhieni Plentyn A, Mr a Mrs X, a daethant i fyw yn Lloegr; fe wnaethant ddychwelyd i wlad wreiddiol Mrs X am gyfnod byr ar gyfer genedigaeth Plentyn A. Felly, roedd gan Blentyn A ddinasyddiaeth ddeuol. Yn 2022, ymosododd Mr X ar ei rieni. Barnwyd nad oedd ganddo allwedd a chafodd ei gadw mewn cyfleuster iechyd meddwl diogel. Yn ystod y ddwy flynedd nesaf, bu Mrs X a'i phlant yn byw yng Nghymru a Lloegr. Cafodd Plentyn A a'i frawd/chwaer addysg ddewisol yn y cartref.

3 Thema allweddol: diogelu cymhleth a chyd-destunol

Mae llofruddiaeth plentyn gan fam yn ddigwyddiad cymhleth a thrasig sy'n brin yn ystadegol. Pan fydd llofruddiaeth plentyn gan riant yn digwydd yng nghyd-destun seicosis acíwt, mae canfyddiad y rhiant o realiti yn cael ei yrru gan gredoau rhithdybiol. Nid oedd gan Mrs X hanes hysbys o salwch meddwl, ac mae'n dra anodd nodi seicosis am y tro cyntaf. Mae prinder y ffenomen a'i sensitifrwydd cynhenid yn golygu nad oes llawer o ymchwil i gynorthwyo ein dealltwriaeth. Fodd bynnag, mae adolygiad diweddar o'r llenyddiaeth academaidd yn awgrymu themâu sy'n dod i'r amlwg, megis iechyd meddwl gwael mamau a systemau cymorth annigonol. Profodd Mrs X nifer o ofynion a oedd yn cystadlu am flaenoriaeth drwy gydol 2022 a 2023, ac, oherwydd hyn, ofnai, ar adegau, y gallai golli ei chartref a gofal am ei phlant. Cafodd fawr ddim o gymorth gan ei theulu ac nid oedd hawl iddi gael cyllid cyhoeddus. Gwerthodd ryw i gynnal ei theulu yn ariannol.

4 Themâu allweddol: addysg ddewisol yn y cartref

Ni ddylai plant y mae eu rhieni'n dewis eu haddysgu yn y cartref brofi mwy o rwystrau i'w hawliau gael eu gwasanaethu gan wasanaethau cyhoeddus na'u cyfoedion sy'n cael eu haddysgu yn yr ysgol neu mewn lleoliad addysgol arall. Yng Nghymru, mae addysg yn orfodol, ond nid yw mynd i'r ysgol yn orfodol. Os yw plentyn yn cael ei addysgu yn y cartref, mae rhwymedigaeth ar rieni i sicrhau bod eu plentyn yn cael addysg amser llawn 'effeithlon' ac 'addas'. Roedd Plentyn A ar gofrestr addysg ddewisol yn y cartref yng Nghymru, ond roedd symudiadau'r teulu ar draws y ffin yn golygu bod ymweliadau blynyddol yn cael eu colli'n hawdd. Gellir dadlau bod y canllawiau presennol yn adlewyrchu tensiwn heb ei ddatrys rhwng parchu ymreolaeth y teulu a'r angen i blant gael eu gweld a'u clywed gan wasanaethau cyhoeddus fel mesur diogelu ataliol.

5 Arferion da a nodwyd

- Cynhaliwyd ymweliadau ar y cyd effeithiol gan yr heddlu a gwasanaethau plant i ymgysylltu â Phlentyn A a'i frawd/chwaer.
- Mae rhai byrddau iechyd yng Nghymru wedi cyflwyno nyrs benodol ar gyfer plant sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref, gan wella'r cymorth sydd ar gael ar gyfer carfan gynyddol o blant a allai fod yn anweledig.
- Rhannwyd gwybodaeth yn effeithiol rhwng cyfleuster iechyd meddwl Mr X a'r awdurdod lleol yng Nghymru.
- Roedd cyfathrebu da ar draws y ffin rhwng awdurdodau lleol Cymru a Lloegr drwy gydol yr achos.
- Mae cyflwyno cyfarfodydd diogelu misol rhwng timau addysg a gofal cymdeithasol yn hwyluso cydweithio rhyngasiantaethol gwell ac yn sicrhau bod materion diogelu yn cael sylw'n gynnar

6 Gwella systemau ac ymarfer

- Hyrwyddo hawliau a llesiant plant a phobl ifanc sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref trwy adnoddau a gynhyrchwyd ar y cyd ac sydd wedi'u cynllunio gyda phlant ac ar eu cyfer.
- Adolygu hyfforddiant diogelu amlasiantaeth i sicrhau bod ymarferwyr a rheolwyr yn deall profiadau cyd-destunol plant sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref.
- Adolygu trefniadau ar gyfer cyflwyno hysbysiadau o ddigwyddiadau domestig gan yr heddlu i wasanaethau plant.
- Asesu ac adolygu argaeledd y cymorth a'r hyfforddiant sydd ar gael i ymarferwyr ynghylch iechyd meddwl rhieni.

7 Gwella systemau ac ymarfer

Argymhelliad cenedlaethol

Dylai Llywodraeth Cymru fabwysiadu'r egwyddorion, y pwerau a'r dyletswyddau a nodir ym Mil Lles Plant ac Ysgolion Lloegr yn ei fframwaith deddfwriaethol ei hun ar gyfer plant sy'n cael addysg ddewisol yn y cartref.

Am adroddiad llawn, ewch i www.cysur.cymru